

GLOBALIZACE A SPRAVEDLIVÝ OBCHOD—TEXT

Měla by naše vláda ovlivňovat dopady globalizace např. prostřednictvím propagace značky Fair Trade?

Globalizace je, když český občan vyjde z domu, který postavili ukrajinští dělníci, v italském obleku dorazí do firmy (vlastněné Němci), pracuje na počítači, na jehož vývoji a výrobě jeho částí se podíleli lidé z nespočtu zemí od Japonska až po Izrael, a večer se svou slovenskou manželkou a irským setrem vyrazí autem (smontovaným v maďarské pobočce korejské továrny) do čínské restaurace na skotskou whisky a francouzské víno a v noci ulehá do postele vyrobené ve Švédsku.

1 Globalizace představuje pro demokratické společnosti řadu příležitostí i náročných úkolů.
2 Díky rozhlasu, televizi a internetu se investice, zprávy a myšlenky šíří přes hranice téměř
3 okamžitě. Přes hranice také cestují miliony lidí, kteří si s sebou přinášejí svůj jazyk a
4 tradice. Rychlé změny vyvolávají obavy v ekonomické, kulturní i politické oblasti a mohou
5 být zdrojem nevýslovných problémů - od zničení domorodých kultur po prohloubení
6 chudoby.

7 V celé řadě demokratických společností lidé spatřují v globalizaci příležitost pro řadové
8 občany uplatňovat větší vliv na globální rozhodování jednotlivých vlád i firem, zejména
9 v oblasti obchodu. Příkladem takového úsilí je hnutí na podporu a prosazování výrobků
10 získaných v procesu spravedlivého obchodování. Jedním z takových výrobků je právě káva.

11 **Globalizace kávy: pěstitelé a výrobci ve světovém hospodářství**

12 Světový trh s kávou přesahuje hodnotu 80 miliard USD. Káva je hned po ropě druhou
13 nejobchodovanější komoditou na této planetě. Více než polovinu světové produkce kávy
14 zajišťují malé pěstitelské společnosti rodinného typu. Exportní příjmy zemí vyvážejících kávu
15 za poslední desetiletí klesly z 10 až 12 miliard dolarů na polovinu. Za stejnou dobu přitom
16 celková (maloobchodní) cena kávy prodané spotřebitelům vzrostla z 30 na 70 miliard
17 dolarů. Kávový průmysl ve vyspělých zemích je vysoce prosperující.

18 Na druhou stranu má převážně negativní dopad působení místních zprostředkovatelů a
19 burzovních spekulantů, kteří vytvářejí zisk na úkor pěstitelů. Z ceny jednoho balíčku kávy v
20 obchodě tak dostane pěstitel málokdy více než 7 %. Nedostává se jim tak peněz na školné,
21 zdravotní péči nebo nákup ošacení. Místo aby děti chodily do školy, jsou nuceny pracovat se
22 svými rodiči, aby pomohly vydělat na zajištění existence. Zkušenost minulých let také
23 ukazuje, že v případě nízkých cen roste migrace venkovského obyvatelstva do měst a do
24 bohatých zemí. Řada pěstitelů se kvůli potřebě alespoň nějaké obživy uchyluje k pěstování
25 drogových plodin, jakými jsou koka a mák.

26 **Volný nebo spravedlivý obchod?**

27 Jedním z důsledků vzájemně propojeného světa je skutečnost, že hospodářské politiky
28 jednotlivých zemí a rozhodnutí spotřebitelů ovlivňují celý svět a že dobrá ekonomická
29 situace v zahraničí může mít okamžité a zničující dopady na demokratické instituce vlastní
30 země. V reakci na situaci v rozvojových zemích, zejména Etiopii a dalších, ve kterých se
31 pěstuje káva, vzniklo hnutí prosazující tzv. „spravedlivý obchod“.

32 “Cílem spravedlivého obchodu je napravit tuto nerovnováhu zajištěním minimální mzdy
33 drobným pěstitelům a podporovat udržitelné pěstitelské techniky”, uvádí federace Fair Trade
34 Federation. Fair Trade (do češtiny překládáno také jako Spravedlivý či Férový obchod) je
35 obchodní partnerství, jehož cílem je přímá podpora znevýhodněných výrobců z rozvojových
36 zemí.

37 Toho se snaží docílit především poskytováním „férových“ obchodních podmínek pro
38 zapojené výrobce, důrazem na dodržování základních norem pracovního práva a ochrany
39 životního prostředí a zvyšováním informovanosti spotřebitelů o situaci malých zemědělců a
40 řemeslníků v rozvojových zemích. Odkupní cena surovin (např. káva, banány, bavlna) je
41 nastavena na určitou úroveň a nepodléhá výkyvům trhu. Fair Trade současně dává
42 spotřebitelům možnost podpořit alternativní ekonomický model, dát hlas jinému způsobu
43 obchodování a výroby a v neposlední řadě získat velmi kvalitní výrobky za odpovídající
44 cenu.

45 “Zemědělci zapojení do spravedlivého obchodování rovněž obdrží tolik potřebný úvěr a
46 mají zaručenou minimální cenu. Například cena za libru kávy (0,454 kg) v rámci
47 spravedlivého obchodu je 1,26 USD. Pro srovnání – cena ve světě se obvykle pohybuje
48 kolem 1 USD za libru. Většina pěstitelů však získá méně než 50 centů za libru, neboť jsou
49 nuceni prodávat přes zprostředkovatele. Díky výnosům, které získají v rámci spravedlivých
50 mezd, mohou pěstitelé kávy investovat do zdravotní péče, vzdělání a ochrany životního
51 prostředí.”

52 Federace podporující spravedlivý obchod (Fair Trade Federation) i další organizace
53 využívají systém certifikace k označení kávy a dalších výrobků, které se ke spotřebitelům i
54 firmám dostávají na základě uplatnění zásad spravedlivého obchodu. V roce 1997 byla
55 založena Mezinárodní asociace pro značení Fair Trade (Fairtrade Labeling Organizations
56 International, FLO). Jedná se o asociaci sdružující přibližně 20 iniciativ především z Evropy a
57 Severní Ameriky, které podporují značení Fair Trade. Tyto organizace vydávají licence na
58 používání speciálního symbolu označujícího tyto výrobky.

59 V současné době (rok 2006) existuje v Evropě kolem 3.000 Fair Trade obchůdků, kromě
60 toho lze některé Fair Trade výrobky najít i v 43.000 supermarketech. Celkový maloobchodní
61 obrát prodeje Fair Trade výrobků přesahuje 1 miliardu Euro. Kolem 70 procent tvoří
62 potraviny (nejvíce káva, dále kakao, banány, čaj), zbytek připadá na řemeslné výrobky. Fair
63 Trade káva má na evropském kávovém trhu 2 – 3 procenta.

64 **Příklad organických potravin**

65 Dalším příkladem zvláštní certifikace zemědělských produktů jsou organické potraviny.
66 Systém fungující ve Spojených státech a Evropě představují státní agentury, které na
67 základě dodržení státní normy vydávají organickou certifikaci pro plodiny, dobytek, divoce

68 rostoucí plodiny a zpracovatelské společnosti. V osvědčení se zpravidla uvádí, které typy
69 hnojiv a prostředků proti škůdcům je možné při pěstování organických potravin použít. Na
70 rozdíl od organických potravin nebyl dosud v žádném státě zaveden program certifikace Fair
71 Trade.

72 **Fair Trade: Zastánci a odpůrci**

73 Zastánci značky Fair Trade tvrdí, že její podporování posiluje a odměňuje etické chování
74 na trhu. Upozorňují na to, že sponzorováním výrobků, které zajistí spravedlivé mzdy
75 pracovníkům v zahraničí, mohou občané přispět ke stabilitě ve světě a k posílení vzájemné
76 úcty.

77 Zastánci značky Fair Trade dále uvádějí, že se jedná o zcela logické a odpovědné
78 uplatnění vládní moci. Stát všemi možnými způsoby ovlivňuje zahraniční i domácí trhy
79 prostřednictvím cenových dotací, zaváděním tarifů a kvót. Právě tak jako organická
80 certifikace, může i značka Fair Trade prosazovat širší hospodářské zájmy jednotlivých zemí
81 a stejně tak pomoci domácím spotřebitelům. Fair Trade zajišťuje spotřebitelům, že káva i
82 jiné výrobky jsou prodávány výrobcům za spravedlivou cenu. Jejím podporováním dochází
83 ke zvýšení informovanosti spotřebitelů i výrobců při současném zachování možnosti volby.

84 Zastánci navíc tvrdí, že regulace ze strany státu není nepřítelem tržní efektivity.
85 Přírozeným důsledkem neregulovaných trhů není efektivita, nýbrž monopol. S minimálními
86 náklady může stát zvyšovat ochranu občanů na domácí půdě a podporovat lepší metody
87 práce v zahraničí. Tento typ investic neprosazuje demokratické zásady prostřednictvím
88 charitativní činnosti, ale na základě skutečné volby. Regulace neznamená vždy svévolný
89 projev a demokratická vláda může jejím prostřednictvím hájit zájmy lidu. Cílem regulace ze
90 strany státu je chránit práva občanů, podniků i firem.

91 A nakonec zastánci značky Fair Trade tvrdí, že se jedná o inteligentní politiku. Jelikož
92 spravedlivý obchod zaručuje drobným pěstitelům kávy a dalších zemědělských produktů
93 minimální mzdu, představuje tak jednu z možností pomoci lidem v jiných zemích v boji proti
94 ekonomickému a kulturnímu rozvratu. Čím více lidí bude nadále žít ve svých společenstvích
95 a bude využívat technik udržitelného zemědělství, tím menší bude urbanizace, znečištění,
96 chudoba ve městech a zároveň i méně přistěhovalců, kteří by chtěli opustit svou zemi.

97 Odpůrci namítají, že vládní propagace značky Fair Trade nepřispěje k řešení problémů
98 spojených s globalizací. Naopak, právě nevídaný a špatný příklad regulace ze strany státu
99 vede k potlačování nových myšlenek, ke zvýšení nákladů na straně spotřebitelů a
100 k prosazování zájmů státu na úkor potřeb občanů.

101 Odpůrci Fair Trade dále tvrdí, že deformuje trh. Výroba kávy je právě díky globalizaci a
102 volnému trhu efektivnější a výnosnější. V konkurenčním boji úspěšní pěstitelé kávy jsou
103 výkonnější a mohou pro své výrobky stanovit lepší ceny.

104 Navíc odpůrci značky Fair Trade tvrdí, že právě na příkladu kávy je jasně vidět, proč
105 označení "Fair Trade" není zapotřebí. Volný trh bude na potřeby a přání spotřebitelů
106 reagovat lépe než stát. Poptávka ze strany spotřebitelů po kávě získané v rámci „volného
107 obchodu“ i nadále roste a trh bude reagovat na požadavky lidí. Ten se nakonec rychle
108 přizpůsobí potřebám společnosti, bude využívat nových technologií a produkovat nové
109 výrobky a služby. Naproti tomu regulace ze strany státu nereaguje na ekonomické, ale na

110 politické tlaky. Potřeby a přání spotřebitelů nejlépe uspokojí volný trh, a ne těžkopádná
111 vládní regulační opatření.

112 Nakonec se odpůrci obávají, že díky vládní podpoře této značky se stanoví názor jedné
113 skupiny jako „správný“ a ten se bude vyžadovat od zbytku společnosti. Tvrdí, že podpora
114 značky Fair Trade je ve své podstatě „svévolná“ a spojuje v sobě nejhorší prvky řízené
115 ekonomiky se scestným moralizováním. Nový svět globalizace si vystačí lépe bez těchto
116 trendů.

117 Síly globalizace budou i nadále sblížovat lidi i národy. V těchto snech o větších
118 příležitostech i lepší komunikaci se rodí začátek odpovědnosti zajistit místní, národní a
119 mezinárodní kontrolu.